

AVTOBUS YO'NALISHLARINING MAQBUL VARIANTINI TANLASH

Xakimov Mavlonebek Solijon o'g'li

Andijon mashinasozlik instituti "Transport losistikasi"

Kafedrasi stajyor-o'qituvchisi

Telefon +998934192997

E-mail: *mavlonbekxakimov17@gmail.com*

Nasirov Ilxam Zakirovich

Andijon mashinasozlik instituti "Transport logistikasi kafedrasi professori, t.f.n.,

Email: nosarov-ilhom59@mail.ru, Tel. +998934428025

Annotatsiya: Ushbu maqolada Avtobus yo'nalishlarini belgilash - ratsional trassani, harakat yo'nalishini, oraliq va oxirgi bekatlarni tanlash va asoslash puxta va zarur texnik-iqtisodiy asoslangan holda amalga oshirilishi kerak. chunki avtobus yo'nalishlari yo'lovchilarni tashish sharoitlari va qulayligiga, ularning tezligi va harakat xavfsizligiga, haydovchilar jamoasi ish rejimiga hamda avtobuslardan foydalanish samaradorligiga ham ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Avtobuslar harakat yo'nalishini, shuningdek, oraliq va oxirgi bekatlar aholining tashishga bo'lgan ehtijidan kelib chiqqan holda tanlanadi.

Kalit so'zlar: Avtobus, ratsional, daryo transporti, ko'priklar.

SELECTION OF THE OPTIMAL OPTION OF BUS DIRECTIONS

Khakimov Mavlonebek Salizhan coals

Department of Transport Logistics, Andijan Machine-Building Institute

trainee teacher

Phone +998934192997 Email: mavlonbekkhakimov17@gmail.com

Nasirov Ilham Zakirovich

Professor of the Department of Transport Logistics of the Andijan Machine-Building Institute, Ph.D., Email-nosarov-ilhom59@mail.ru, tel. +998934428025

Abstract: In this article, determination of bus routes - selection and justification of a rational route, direction of movement, intermediate and final stops should be carried out on a thorough and necessary technical and economic basis. because bus routes have a significant impact on the conditions and comfort of passenger transportation, their speed and traffic safety, the work mode of the driver team, and the efficiency of bus use. The route of the buses, as well as the intermediate and final stops, are selected based on the transportation needs of the population.

Key words: Bus, rational, river transport, bridges.

ВЫБОР ОПТИМАЛЬНОГО ВАРИАНТА АВТОБУСНЫХ НАПРАВЛЕНИЙ

Хакимов Мавлонбек Салижан угли

Кафедра «Транспортной логистики» Андижанского машиностроительного института. преподаватель-стажер

Телефон +998934192997

Электронная почта: mavlonbekkhakimov17@gmail.com

Насиров Илхам Закирович

профессор кафедры “Транспортная логистика” Андижанского машиностроительного института, к.т.н.,

Email: nosirov-ilhom59@mail.ru, Tel. +998934428025

Аннотация: В данной статье определение автобусных маршрутов - выбор и обоснование рационального маршрута, направления движения, промежуточных и конечных остановок должно осуществляться на тщательной и необходимой технико-экономической основе. ведь автобусные маршруты оказывают существенное влияние на условия и комфортность пассажирских перевозок, их скорость и безопасность движения, режим работы машинистского коллектива, эффективность использования автобусов. Маршрут движения автобусов, а также промежуточные и конечные остановки выбираются исходя из транспортных потребностей населения.

Ключевые слова: Автобус, рациональный, речной транспорт, мосты.

Avtobus yo‘nalishlarining optimal variantini tanlashda va uni asoslashda quyidagi asosiy talablar hisobga olinadi:davlatning vakolatli organining ana shunday vakillarini o‘z ichiga oladigan O‘zbekistan avtomobil va daryo transporti agentligi va hududidan yo‘nalish o‘tishi mo‘ljallanayotgan davlatning vakolatli organining qarori asosida tashkil etiladigan komissiyalar tomonidan bajariladi [1,2].

Komissiyalarning a’zolari yo‘nalishning harakat xavfsizligi talablariga muvofiqligi baholangan kompaniyasi, «O‘zbekistan temir yo‘llari» davlat-aksiyadorlik kompaniyasi va tasarrufida temir yo‘llar bo‘lgan boshqa tuzilmalarning rahbarlarini hamda yo‘nalish o‘tishi mo‘ljallanayotganligi uchun o‘z vakolatlari doirasida shaxsan javob beradilar.

Komissiyalar:

- yo‘nalishda yo‘lovchilar tashishga bo‘lgan ehtiyojni (mo‘ljallanayotgan barqaror yo‘lovchilar oqimini) aniqlaydilar;

- harakat trassasini tanlaydilar va yo‘l sharoitlarini tekshiradilar, yo‘nalishning yo‘l sharoitlariga va boshqa sharoitlarga ko‘ra harakat xavfsizligining belgilangan qonunhujjalari talablariga muvofiqligini aniqlaydilar;

- yo‘nalishni ochishning maqsadga muvofiqligi to‘g‘risida xulosa tuzadilar [3-6].

Yo‘nalish trassasini o‘rganish quyidagi bosqichlardan iborat bo‘ladi:

a) yo‘nalishlarning harakat xavfsizligi talablariga muvofiqligi, u quyidagilar asosida baholanadi:

yo‘l harakati xavfsizligi davlat xizmatining yo‘l-transport hodisasi ko‘p bo‘ladigan joylar va ularning sabablari to‘g‘risidagi ma’lumotlari;

yo‘nalishda ishlovchi haydovchilardan so‘rab-surishtirish;

yo‘nalishni bevosita tekshirish asosida baholanadi. Tegishli tashkilot rahbarlari ko‘rsatib o‘tilgan axborotni komissiyalarga o‘z vaqtida taqdim etishga majburdir;

b)oraliq va oxirgi to‘xtash manzillari joylarini hamdaular o‘rtasidagi masofani aniqlash, avtobuslar buriladigan vato‘xtab turadigan maydonchalar joyi va o‘lchamini belgilash;

v)trassada aniqlangan, yo‘lovchilar tashish xavfsizligigato‘sinqilik qiladigan nuqsonlarni bartaraf etish bo‘yicha talab etiladigan chora-tadbirlar va ishlar ro‘yxati ko‘rsatilgan holda o‘rganib chiqish natijalari bo‘yicha dalolatnama tuzish;

g) ko‘priklar, kesishgan yo‘l ustidan o‘tqazilgan ko‘ndalang yo‘llar, estakadalar vaavtobus yo‘nalishidagi boshqa sun‘iy inshootlarning qurilish me’yorlari va qoidalarida hamda boshqa normativ hujjatlarda belgilangan xavfsizlik talablarigamuvofiqligiga e’tiborni karatish;

d) sinov reyslarini tashkil etish va amalga oshirish, sinovreyslari davomida harakat tezligi normalashtiriladi va yo‘nalishmasofasi uzil-kesil o‘lchanadi.

Sinov reyslari natijalari bo‘yicha bayonnomada tuziladi. Bayonnomada yo‘nalishning belgilangan uzunligi va reysga ketadigan vaqtning belgilanganligi, aylanma reys, oxirgi manzillarda turish vaqt, belgilangan yo‘lda yurish tezligi ko‘rsatiladi.

Yo‘lovchi tashish transporti tarmoqlarida yo‘lovchilarning qulay harakatlanishi , barcha turdagи transportlarning o‘zaro muvofiq ishlashi yo‘nalishlar tiziminining takomillashganligiga bog‘liq.

Shahardagi ko‘cha va yo‘laklardan o‘tadigan avtobus yo‘nalishlari Shahar avtobus tarmog‘ini tashkil etadi.

Barcha turdagи transport (avtobus va tramvay) yo‘nalishlari birgalikda Shahar transport tarmog‘ini tashkil etadi.

Shahar transport tarmog‘iga qo‘yilgan talablardan eng asosiyalariga quyidagilarni ko‘rsatish mumkin:

- iloji boricha ko‘zlangan manzilga bitta transportda etib olish;

- manzilga kam vaqt sarf qilib tez yetib borish;

- transport vositasidagi yo‘lovchilar soni uning me’yoriy sig‘imidan katta bo‘lmasligi;

- yo'lovchilar xavfsizligini ta'minlash [2,7].

Yo'nalish tarmog'ini tanlash va asoslash yo'lovchi oqimining taqsimlanishiga bog'liq bo'ladi.

Mazkur metoddha jamoat transportida intellektual transport tizimlarini qo'llash infratuzilmaga, transport vositalariga ta'sir qilishi va haydovchilar va yo'lovchilar kabi yo'l foydalanuvchilariga foyda keltirilishi aytib o'tilgan. Shuningdek jamoat transporti tezligini orttirish vaqtini qisqartirish va harakat xavfsizligini yaxshilashga yordam berishi ta'kidlangan. Ushbu maqolaning maqsadi Rossiya Federatsiyasi hududlarida intellektual transport tizimlarining rivojlanishini belgilovchi omillarni baholashdir. Natijalar Rossiya Federatsiyasidagi mavjud jamoat transportlari yo'nalishlaridagi ustuvorlikni ta'minlab aholiga sifatli jamoat transporti harakatini tashkil etishga olib keladi [8.,9].

Mazkur metoddha yo'lovchilarni transport turlarida taqsimlanishida (jamoat transporti, yo'nalishli taksi, taksi) jamoat transportidan foydalanishni rag'batlantirish va shaxsiy transportda harakatlanish jozibadorligini kamaytirish bo'yicha qator chora-tadbirlarni amalga oshirish zarurligi, jamoat transportidan foydalanish darajasini oshirish uchun bir qator chora-tadbirlarni amalga oshirish kifoya ekanligi bildirilib o'tilgan. Jamoat transportining jozibadorligini oshirish bo'yicha mumkin bo'lgan chora-tadbirlar: avtomobillar bilan raqobatlasha oladigan umumiy tezkor avtobus yo'nalishi yo'l tarmog'ini rejalashtirish va qurish, avtobuslar uchun alohida yo'laklar tashkil etish kabilardir [10-14].

Shu bilan birgalikda jamoat transporti sohasini takomillashtirishga kompleks yondashuv yo'lovchi tashish hajmini oshirish, avtotransport korxonalari foydasini oshirish, shahardagi tirbandlikni kamaytirish, yo'lovchi tashish tezligini oshirish, harakat xavfsizligini oshirish hamda ekologik vaziyatni yaxshilashga imkon berishi ta'kidlangan [15-19]. Shahardagi harakat xavfsizligini tashkil etishning zamonaviy usullarida avtomobil yo'llaridagi tirbandliklar GPS yoki GLONASS tizimlari orqali real vaqt rejimida aniqlanadi. Shunga asosan shahar transporti oqimlari yo'nalishlardagi qismlarda ko'payishi natijasida svetoforming yashil va qizil chiroqlari mavjud tirbandliklarga mos ravishda real vaqt rejimida ishlashini tashkil etishdan iborat. Ushbu metod MATLAB dasturi orqali matemetik model orqali tushuntirilib berilgan [20-23].

Shahar hududidagi asosiy transport vositasi bo'lgan jamoat transporti tizimini takomillashtirishda birinchi navbatda piyodalar, velomototransportlar yo'laklari optimal joylashtirish hamda avtobus bekatlarini yo'lovchilar uchun qulay qismlarga tashkil etish metodlari orqali shaharda jamoat transporti ustuvorligini ta'minlash mumkin ekanligi ta'kidlangan.

Yo'nalishlarni to'g'ri tanlash yo'lovchilarni manzillariga etib borishi uchun sarflaydigan vaqtini kamaytiradi va transport vositalaridan foydalanish samaradorligini

oshishiga olib keladi.

Shaharlarda qanday transportni qo'llash va yo'lovchi tashishni tashkil etish, birinchi navbatda, shaharning turiga, ya'ni aholisining soniga, shahar hududining maydoniga va unda mavjud bo'lgan yo'llar va ularning konfiguratsiyasiga bog'liq bo'ladi.

Shahar aholisining soniga qarab shaharlar quyidagi turlarga ajratiladi:

- juda yirik — aholi soni 2000—2500 mingdan ko'p;
- yirik — aholisi 200—500 ming nafar;
- o'rtacha — aholisi 100—200 ming nafar;
- kichik — aholisi 100 ming nafardan kam.

Ishlash vaqtiga ko'ra avtobus yo'nalishlari doimiy va vaqtinchalik bo'lishi mumkin. Doimiy yo'nalishlarda yil davomida va haftaning barcha kunlarida transport vositalari bir xil miqdorda qatnaydi. Vaqtinchalik yo'nalishlar esa mavsumda yoki muayyan zaruratga ko'ra (masalan shanba yoki yakshanba kunlari dam olish uchun) tashkil qilinishi mumkin [24-28].

Shahar yo'lovchi transporta yo'nalishlari transport turlari (avtobus, tramvay, trolleybus, metro) yo'nalishlar tarmog'idagi harakat yo'nalishlari, harakat tezligi va ish rejimlariga binoan tasniflanadi.

Avtobus yo'nalishlarini belgilashda ratsional trassani, harakat yo'nalishini, oraliq va oxirgi bekatlarni tanlash va asoslash puxta va zarur texnik-iqtisodiy asoslangan holda amalga oshirilishi kerak. chunki avtobus yo'nalishlari yo'lovchilarni tashish sharoitlari va qulayligiga, ularning tezligi va harakat xavfsizligiga, haydovchilar jamoasi ish rejimiga hamda avtobuslardan foydalanish samaradorligiga ham ham sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Avtobuslar harakat yo'nalishini, shuningdek, oraliq va oxirgi bekatlar aholining tashishga bo'lgan ehtijidan kelib chiqqan holda tanlanadi. Bunda yo'lovchilar oqimi yo'nalish uzunligi davomida barqaror bo'lishi hisobga olinishi kerak [29-33].

Avtobus yo'nalishlarining maqbul variantini tanlashda va uni asoslashda quyidagi asosiy talablar hisobga olinadi: davlatning vakolatli organining ana shunday vakillarini o'z ichiga oladigan O'zbekiston avtomobil va daryo transporti agentligi va hududidan yo'nalish o'tishi mo'ljallanayotgan davlatning vakolatli organining qarori asosida tashkil etiladigan komissiyalar tomonidan bajariladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Jamoat transporti tizimini isloh qilish chora-tadbirlari to'g'risida" Qarori. <https://lex.uz/docs/-6386205#-6387283>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi Andijon viloyati statistika boshqarmasi. <https://andstat.uz/uz/>

3. Nurdinov M., G'anijonov M., Abdupattoyev B. CARGO ON INTERNATIONAL HIGHWAYS REST AREAS FOR CARS //Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 6. – S. 302-308.
4. Muqimova D., Nurdinov M. COMPLIANCE WITH RESPONSIBILITY AND WORK REGIMES OF DRIVERS IN LEGAL REGULATORY DOCUMENTS DUE TO ACCIDENTS IN THE TRANSPORTATION OF INTERNATIONAL GOODS BY TRUCKS //Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences. – 2022. – Т. 1. – №. 2. – S. 15-25.
5. Shukurov M. et al. Highways, Functions And Importance //The American Journal of Engineering and Technology. – 2021. – Т. 3. – №. 04. – S. 1-6.
6. Nurdinov M., Dumakhonov F. TRANSIT ROUTES IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN WHICH IMPACT ON ORGANIZATION AND TRAFFIC SAFETY //Solution of social problems in management and economy. – 2022. – Т. 1. – №. 4. – S. 109-115.
7. Norqul A., Murodali N. MARKAZIY OSIYODA TRANSPORT KORIDORLARINING RIVOJLANISH TARIXI //Novosti obrazovaniya: issledovanie v XXI veke. – 2022. – Т. 1. – №. 5. – S. 68-76.
8. НАСИРОВ, И. З.; Аббаов С. Ж. ВОДОРОД ИШЛАБ ЧИҚАРИШ УСУЛЛАРИ ВА ИСТИҚБОЛЛАР. *IJPSSS* 2022, 99–103.
9. Zakirovich, N. I. (2022). Adding Hydrogen to the Fuel-Air Mixture in Engines. *Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching*, 8, 75-77.
10. Nasirov I.Z., Urinov D.O. The texhnology of obtaining environmentally clean fuel for vehicles// Scientific and technical journal of NamIET (Наманган мұхандислик технология институти илмий- техника журнали), Наманган: НамМТИ, 2021, 188-193 б.
11. Насиров И.З., Раҳмонов X.Н., Аббосов С.Ж. Результаты испытания электролизера// U55 Universum: технические науки: научный журнал. – № 6(87). Часть 2. М. Изд. «МЦНО», 2021.– 108 с. DOI -
34.<http://7universum.com/ru/tech/archive/category/687>.
10.32743/UniTech.2021.87.6.11860 с. 31-33.
12. Испытания газового устройства Braun. (2022). *Журнал фармацевтических отрицательных результатов*, 1545–1550 гг. <https://doi.org/10.47750/pnr.2022.13.S08.185>
13. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Jamoat transporti tizimini isloh qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida" Qarori <https://lex.uz/docs/-6386205#-6387283>
14. Насиров Ильхам Закирович. (2022). МУСТАХИЛ ИШЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ ШАКЛЛАРИ. *Конференц-зона*, 327–332. Получено с <http://www.conferencezone.org/index.php/cz/article/view/867>

15. Саримсаков А.М., Хакимов М. ПРОЕКТИРОВАНИЕ СИСТЕМ ПОЖАРОТУШЕНИЯ, СКОРОСТНОГО ДВИЖЕНИЯ АВТОМОБИЛЕЙ СКОРОЙ ПОМОЩИ НА ПЕРЕКРЕСТКАХ // Universum: технические науки : электрон. научн. журн. 2022. 4(97). RL: <https://7universum.com/ru/tech/archive/item/13416> (дата обращения: 19.12.2022)

16. Шодмонов С. А., Ортиқов С. С., Abdiraxmonov R.A International jurnal for innovative Enjineering and Management Research Хиндистон Hyderabad 2021 THE RESULTS OF LOBORATORY STUDIES CONDUCTED TO DEVELOP THE TECHNOLOGIY OF RESTOROTION OF SHAFTS March-2021, Volume 10, Issue 03, Pages: 402-404 <https://ijiemr.org/downloads/Volume-10/ISSUE-3 3 0.33 ball>

17. Xakimov M.S. Recovery Of Fines From Drivers Of Foreign Vehicles. (2023). *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 3589-359 <https://doi.org/10.47750/pnr.2023.14.03.446>

18. Nasirov Ilham Zakirovich, Sarimsaqov Akbarjon Muminovich, Teshaboyev Ulugbek Mirzaahmadovich, Gaffarov Mahammatzokir Toshtemirovich. Tests of a reactor for supplying hydrogen and ozone to an internal combustion engine// International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE) ISSN: 1308-5581. DOI

19. Насиров Ильхам Закирович. (2022). МУСТАХИЛ ИШЛАРНИ ТАШКИЛ ЭТИШНИНГ ШАКЛЛАРИ. Конференц-зона , 327–332. Получено с <http://www.conferencezone.org/index.php/cz/article/view/867>.

20. САРИМСАҚОВ, А. М., & НАЗИРОВ, Н. Ж. Ў. ОРГАНИЗАЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ШАХРИХАНСКОГО АВТОВОКЗАЛА С ИНФОРМАЦИОННЫМИ ТЕХНОЛОГИЯМИ. UNIVERSUM, 52-54.

21. Nazirov, N. (2023). SHAHRIXON TUMANIDA JOYLASHGAN AVTOSHOXBEKATDA ZAMONAVIY TO'LOV TIZIMLARIDAN FOYDALANISH. Евразийский журнал технологий и инноваций, 1(5), 5-9.

22. Nazirov Nodirbek. (2023). ANDIJON VILOYATI SHAHRIXON TUMANIDA JOYLASHGAN AVTOSHOXBEKATDAGI AVTOBUSLAR VA MIKROAVTOBUSLAR FAOLIYATIDA GPS-NAZORATI MARKAZINI TASHKIL ETISH ORQALI FAOLIYATINI TAKOLADI. TA'LIMDAGI ZAMONAVIY MUAMMOLAR VA ULARNING ILMIY YECHLARI , 1 (1), 175-182. <https://esiconf.com/index.php/mpe/article/view/102 dan olindi>

23. Nazirov, N. (2023). SHAHRIXON TUMANIDA JOYLASHGAN AVTOSHOXBEKATDA ZAMONAVIY TO'LOV TIZIMLARIDAN FOYDALANISH. Евразийский журнал технологий и инноваций, 1(5), 5-9.

24. Хомидов Анварбек Аҳмаджон ўғли, & Шодмонов Сайдбек Абдувайитович. (2022). ДАТЧИКИ ТЕМПЕРАТУРЫ. European Journal of

Interdisciplinary Research and Development, 4, 62–66. Retrieved from <http://www.ejird.journalspark.org/index.php/ejird/article/view/65>

25. Насиров И.З., Раҳмонов Х.Н., Аббосов С.Ж. Результаты испытания электролизера // Universum: технические науки : электрон. научн. журн. 2021. 6(87). URL: <https://7universum.com/ru/tech/archive/item/11860> (дата обращения: 03.12.2021).

26. НАСИРОВ, И. З. ., & Аббаов С. Ж. . (2022). ВОДОРОД ИШЛАБ ЧИҚАРИШ УСУЛЛАРИ ВА ИСТИҚБОЛЛАР. *International Journal of Philosophical Studies and Social Sciences*, 99–103. Retrieved from <http://ijpsss.iscience.uz/index.php/ijpsss/article/view/237>

27. To‘rabyoyev Holmurod Rustamjon o‘g‘li. (2023). ANDIJON VILOYATIDAN O‘TUVCHI XALQARO AVTOMOBIL YO‘LLARIDA TRANSPORTLARNING O‘TUVCHANLIGINI OSHIRISH HAMDA XAVFSIZLIGINI TA’MINLASH. *Journal of Universal Science Research*, 1(11), 237–242. Retrieved from <https://universalpublishings.com/index.php/jusr/article/view/2672>

28. Sobirova, T. A. (2022). YARIMO ‘TKAZGICHLI LAZERLAR. *Экономика и социум*, (6-1 (97)), 1181-1187.

29. MUMINOVICH, S. A., & ZAKIROVICH, N. I. (2022). PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF MULTIMODAL TRANSPORTATION TECHNOLOGY. *Saybold Report (TSRJ): Saybold Publications, Box*, 644(428), 468-475.

30. Nasirov, I. Z. Soliev Boburjon Abdiraim Kouls.(2022). *ISPOLZOVANIE INTELLEKTUALNOY SISTEMI ADAS DLYA POMOIЩI VODITELYaM. Amerikanskiy jurnal mejdissiplinarnykh issledovaniy i razrabotok*, 5, 94-105.

31. Nasirov, I. Z. (2022). Tavakkalova Saidaxon Orifjon qizi, Tulkinxujaeva Nilufarxon Rasuljon kizi. ANDIJON VILOYaTIDA YO‘L HARAKATINITASHKIL ETISHNING RAQAMLAShTIRILISHI. *Mejdunarodnyy nauchno-obrazovatelnyy elektronnyy jurnal «OBRAZOVANIE I NAUKA V XXIVEKE»*. Vypusk No25, 7, 1276-1279.

32. Nasirov, I. Z., & Kamolov, Sh. S. BOBUR SHOX VA S. ZUNNONOVA KO‘CHALARI KESISHMASIGA SVETOFORLARNI O’RNATISH. *JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS*, 7, 102-107.

33. Saidkamolov Islomjon Raxmatullo ugli i Nasirov Ilxam Zakirovich. (2022). MODELIROVANIE PROTSESSA VYIBORA OPTIMALNOGO TIPI PODVIJNOGO SOSTAVA DLYA PEREVOZKI LEKARSTV DO POTREBITELYa. *Vsemirnyy byulleten sotsialnykh nauk* , 17 , 176–186. Polucheno s <https://scholarexpress.net/index.php/wbss/article/view/1876>.